

bili 25. annorum, lue venerea laborante. Hic alias sanus cum ob venerem illicitam, per quod peccarat per idem punitus & idem, leue luis Venereæ initium pateretur curatur ab empirico, qui pluribus hebdomadibus continua illum sudatione vrget, ita vt hinc rarefacto nimis sanguine, viribus exhaustis, succumberet & satis cederet,

7. *Nec pauco nimis, nec copioso nimis sero debentur sudoriferæ.* Illo enim casu sanguis iamdum spissior, ipsoque orbatu est, vt in gracilioribus, biliosis, senibus, maniacis, squalidis, ad marasnum & phthisin inclinantibus. Hoc vero impropportionatum est remedium, extrauasato eodem cum primis, vt in cachecticis & hydropticis. Magis hic habent locum sudationes particulares iam dictæ, pedum v. g. Monstrat hoc & ipsa natura, vt in hydropticis, adde & infantibus aridura laborantibus, ex glandulis intestinalibus obstructis, superiora exarent, venter tumescit. Valet prius & in febribus & aliis morbis, vbi sudatione opus est, limitando dosin & regimen, optime enim curat, qui bene distinguit & medicamenta & subiecta.

8. *Sero in coagulatum abeunti diaphoretica conueniens remedium, modo cætera sint paria.* Sic in catarrhis in genere vnice profunt; in specie vero catarrhis suffocatiuis, vbi omnem absoluunt paginam eadem. Sic & in lentoribus seri subsistentibus aliis id ipsum præstant, modo purgantia, emetica, diaphoretica præmittantur; illo enim ordine vniuersalia hæc præsidia veniunt consideranda. Adeoque si solus sanguis & serum in vasis suis halituositate mediante ventilari ac vigorari queant, diaphoretica diuinum sunt præsidium.

LIBRI II. SECTIO II. CAPUT VII.

De

Carminatiuis.

Insanum est decretum: hoc est carminatiuum, illud ventos pellit, illud vero flatu discutit, verba sunt *Helmontii l. de flatibus p. 337. §. 17.* Quæ dum profert, videtur pati fatum illorum,

rum, qui magis errata aliorum, quam rei veritatem citra iniuriosa opprobria attendunt. Negari omnino nullo modo potest, dari flatus, ex concessis, eosque oboriri in corpore non naturales solum, sed & præternaturales. Hoc ut certum & concessum est, ita nemo tam absurdus fuerit, nec ipse quidem *Hellenio* abnuente, l. c. qui flatus illos peregrinos medicamentis corrigi & discuti posse neget. Non ergo per carminativa abscedunt venti, ut idem ludit, sed natura adiuta & asserta in libertatem suam. Metaphora in voce manifesta est, termino, licet barbaro, usu recepto. Ut enim carminatur lana vel limum, ut grossi a subtili fiat separatio; ita quoque per carminativa peragitur humidi consistentis a vapido explosivo separatio.

Si fateri volumus quod res est, vel penitius in naturam flatuum inquirere per experientiam notum est (1.) flatus alios esse grossos, exhalatione sua vel sonitu conspicuos, & satis deprehendendos per ructum, per alium, per *βαρβόρυμυς*, & hisce analogos, quos nemo non e plebeis quoque pro talibus agnoscit; Alios vero tenues, subtiles, quales e sensibilibus est tinnitus aurium, aliique in spatiis inprimis subcutaneis, unde & sudor quandoque visus fuit sonorus.

(2.) Oboriri eosdem ex improportione archei & humorum. In statu enim naturali, quando archeus seu calor bene habet, generantur quidem flatus quoque, sed illi insontes, intestini cæci cum primis incolæ, aut si subigere materiam, ingesta; non possit, promte adsunt.

(3.) Resistere archeo magis humores acidos, austeros, aqueos pituitosos, mucilagine pontica præditos, unde alimenta tales flatus promouentia præcipue dicuntur flatulenta, unde recte mater & minera siue materia flatuum dicuntur.

(4.) Datis flatibus varios edi effectus morbosos, de quibus videatur *Fienus in physographia*, maxime vero obstructions citare, vel iisdem positis exasperari & lædere magis, & dolores lancinantes, tensiones, & inflationes siue tumores partium quibus continentur, intestinorum, ventriculi, scroti, producere.

Paucis his præmissis, vt reliqua mittamus alibi exposita, notabile saltem adhuc est, (5.) admodum affinia esse sudorifera & carminatiua, vnde & modus agendi horum ad illorum modum optime quadrat & claret.

Sunt enim CARMINATIUA in genere, *quæcunque humorem stagnantem & viciose rarefactum disploidunt vel inuertunt.* Vbi status, ibi humores quasi rebelles archeo, & vbi hi, ibi rarefactio vitiosa. Destructa ergo vel correctæ materia, nido & foco, destruuntur primario flatus; vnde porro inferimus: vbi flatus, ibi ἀναρροιασῆς siue euaporatio chyli non legitime peragitur, ibi ventriculus vel sua respectiue culpa, vel obiectorum in munere suo deficit. Hinc I. *quæcunque particulas obtinent facile exhalabiles, mobiles, sulphureo-salinas, illa sunt carminatiua.* In omni carminatione requiritur displosio, principium vero displosionis primum est sulphur, secundarium sal, quod videmus in puluere pyrio, fulminante & aliis, licet hic mitius id & blande contingat. Carminatiua igitur dum displosionem & rarefactionem naturalem promouent, vitiosam auertunt. Principaliter ergo carminatiua sunt sulphurea, adæquate salina.

Tantoque magis id ipsum præstant, quo magis simul respiciunt & producentem calorem, & productam materiam ex qua. Respiciunt archeum, motus omnis in corpore motorem, seu calorem respectiue debilem, & impropportionatum; respiciunt mineram flatulentam, humores dictos, aqueos, acidos, austeros & pituitosos, mucilaginemque ponticam; illum restaurando & excitando, hanc incidendo & attenuando, vnde calore roborato humores frigidi inciduntur & disiiciuntur.

Talia scilicet sunt κατ' ἐξοχήν I. *aromatica*, stomachica, sale volatili oleoso facta, vt radix zedoariæ, galangæ, in torminibus hinc proficua etiam pest partum, radix mei, carlinæ; herba menthæ, calamenthæ, folia & bacca lauri, iuniperi, semen anethi, carui, cumini, fœniculi, anisi, quæ hinc vno verbo dicuntur carminatiua; macis, cinamomum, caryophylli aromatici, cortices aurantiorum, citri, horumque spiritus, & olea, zedoariæ, anisi, carui, lauri, carminat. Myns. item species diagalangæ, diacumini, diaspo-

diaspolit. Galeni, aromaticæ rosatæ, caryophyllatæ, spiritus & essentia corticum citri, zedoariæ s. & compos. salis ammoniaci anisatus, feniculatus, cinamomifatus &c. aqua carminatiua Dorncrellii, spiritus carminatiuus Drawitii, & aliorum; electuarium & emplastrum de baccis lauri, pulueres, elæosacchara, alæque formulæ ex dictis. Inprimis huc facit aurum fulminans, in tympanitide hinc maxime commendatum.

Sin loco varient & ventriculo potissimum inhæreant, etiam stomachica alia huc pertinent, suo loco iam tradita & exposita.

Talia sunt 2. *acida sulphurea volatilia*, quorum instar omnium est spiritus nitri simplex & ex hoc enatus dulcis. Gaudet enim hic virtute explosiua summa, incisoria, attenuante & sudorifera, vnde, modo provide actiuitatem eiusdem attendamus, probatissimus est. Acida vero alia, vt spiritus salis, vitrioli, mediate quidem profunt, causam in ventriculo respicientia, minus tamen in coniunctis doloribus.

II. *Quæcumque particulis gaudent temperantibus, dissipantibus, præcipitantibus & inuertentibus, illa sunt carminatiua.* Cum enim flatus agnoscant originem quoque ex acido, coniunganturque sæpenumero cum *Φλεγοσες* viscerum, *σάρες* humorum, merito etiam hos domant recensita, inprimis 1. *alcalina*, quæ & acorem absorbent & humores fundunt, ac in motum cient torpidos, aqueos, serosos, bilem vero dissociant, & sic exhalationem vitiosam impediunt & anteuertunt quasi, quin & per sudorem ipsam disiiciunt, & grumescentiam halituosam tollunt, vt oculi cancrorum, conchæ, mater perlarum & laudatissimum ḡ diaphoreticum, ḡium martiale cachecticum, bezoardicum iouiale, & merito etiam hunc censum subeuntia cinnabarina ac opiata; item tinctura tartari, quæ eo potissimum casu profunt quoque, vbi calculi & colicæ vel connubium sit ac fororiatio, vel etiam alter alterum affectus mentitur, utrique enim indicationi satisfaciunt. Resoluunt sabulum, resoluunt serum, pituitam & flatus.

2. *Nitrosa & media*, arcanum tartari, tartarus vitriolatus,

Yy 3

arca-

arcanum duplicatum Minfichti, nitrum gutum, clyffus gutti, quæ salina, vt & tinctura tartari simul quoque aluum blande adaperiunt & portam exituris concedunt. Neque obstat dictis, flatu accenfitos fuiſſe calore debili; reuera enim eſt debilis non ſolum deficientis, vt in ſenibus & pituitofis, verum etiam inquietatus, turbatus, irritatus, vt in ſcorbuto calido, colica biliola & aliis.

Vt vero hæc ſunt proprie dicta carminatiua, quæ calori & humori impropotionatis debentur; ita huc ſpectant porro, licet adæquate & ſecundario magis, quæ reſpiciunt comitantia vel producta flatuum, quibus neglectis necremotis vnaue curatis fruſtranea ipſa ſunt, dolores puta & obſtructiones. Hinc

III. *Quæcumque dolores tollunt, ſue ſuaui exhalatione, ſue ligatione blanda, ſunt carminatiua, vel ſaltem illis præcipue ſocianda.*

Talia ſunt *neruina & paregorica*, non ſolum roborantia calorem & inciforia pituitæ; verum quoque blanda ſua *auaſiua* & *transpirationem* facilitantia, partes dolentes, tenſionem & lancinationem mitigantia. Ita *paregorica* quoque ſunt ſummitates anethi, flores chamomillæ Romanæ, (*cardialgiæ ſpecificum*), meliloti & laudata alia iam. Item caſtoreum, in ſingultu & flatibus hſtericis probatiſſimum, eiusque eſſentia ac ſpiritus, oleum, pinguedo; mithridatium & theriaca in colica probatiſſima, & reuera polychreſta; olea deſtillata dicta, oleum Zis, item zibethum, quod hinc umbilico illitum, in torminibus infantum & aliis egregie conducit, & opiata ipſa quoque. Hinc ſacculus polychreſtus in variis, inprimis flatulentis, doloribus fieri poteſt ex floribus chamomillæ, femine lini, carui, ſale & furfuribus triticeis vbiuis obuiis. Actû enim calida externa diſſipant quoque.

Et ſane tertia hæc claffis erit mixtorum, adeoque optima quaſi. Inſtar omnium ſit eſſentia noſtra carminatiua, *deſcripta in Opiologia p. 119.* ex ſelectioribus carminatiuis, aromaticis acidiſ, neruinis. Non poteſt commode carere medica praxis hæc ipſa, vel, ſi ea minus arrideat, ſimili, modo maritentur cum eadem

dem anodyna, vnde vidimus effectus laudatissimos & præsentaneos in casibus variis. Sin addatur essentia castorei, remedium est in suffocatione vteri & cardialgia efficacissimum, maxime si olei caryophyllorum guttula vna vel altera prompte miscenda addatur. Sic & oleum caryophyllorum cum conchis datum optimum est in cardialgia, etiam dysenterica, & si accedat cinnabaris, puluis præcipitans est eximius, tum alibi, tum in palpitatione cordis ipsa cum successu a nobis frequentatus.

IV. *Quæcunque viam laxant flatibus, eosque cum pace dimittunt potius quam incarcerant, sunt carminatiua.* Potissimum enim flatus fouet obstructio viarum & meatuum, vnde nisi illæ liberæ sint, sæpe dolores & anxietates maiores confurgere oportet, imo ipsa carminatiua, præcipue calidiora, primi generis, id ipsum non raro præstant, licet per accidens. Absurdum enim fuerit disploedere, & denegare exitum displofo. Valet id cum primis, quando cum flatibus, & exin productis torminibus, coniunguntur alii obstructiones; tunc enim primaria vel quasi talis cura est per hæc viam laxantia; vti, quando eadem cum fluxu alui combinantur. anodyna & iam dicta.

Singula hæc insignem habent vsum in singulis ventribus, sicubi flatulenta materia inibi vitium affricauerit. Sic in vertigine & tinnitu aurium, tum hæc, tum alia, infimum ventrem simul respicientia locum habent, ita vt martialia, & carminatiua, præcipua quasi sunt specifica. In inflationibus ventriculi, præprimis post cibum, adiuuando *Χολωσιν* eadem conueniunt, vnde & pulueres peptici enati. In pleuritide spuria intus & extus vnice quoque profunt. Cardialgiam extemplo sedant, ructus & singultus tollunt, colicam præsentissime curant, tormina dysenterica & cum diarrhœis aliis coniuncta sedant, vnde in dysenteria calorem externum, cum litibus, ex oleo ceræ, chamomillæ, anethi, anisi, fœniculi, hyoscyami, &c. inueni laudatissimum, imo in torminibus quoque variolas præcedentibus. Sic & in tympanitide & doloribus hypochondriorum profunt. Hi enim sæpenumerò non tam sunt splenici, quam intestinales, ab inflatione coli oriundi; item doloribus post partum cum anodynis,

dynis, & passionibus hysteris præsto sunt. Imo herniam quoque intestinalem, experimento *Helmontii* & nostro, curant. Tensionem enim intestinorum demendo, eadem locis suis detinent, ne spatium longius occupando herniam intolerabilem vel incarceratam reddant.

Confirmat id historia ab *Helmontio l. 5. duumvir. t. 20. p. 243.* & *l. de flatibus t. 75. pag. 344.* Cum enim hernioso incurio ad capitis magnitudinem increuisset tumor scroti, & intumisset mirum in modum, obtulit haustum vini semel bulliti cum seminibus contusis anisi, carui, fœniculi & coriandri, statim hinc emollita duritie & hernia retro impulsâ, factô vna, quod improbat tamen, prius fotu cum lacte & stercore bubulo. Hinc recte de his seminibus scribit *l. c.* illa corruptionem simul atque aciditatem materiæ inhibere esseque ideo intestinorum solamina. Hæc scilicet est methodus curandi herniam & simplicem & ileosam, incarceratam. Simplicem, interius propinando semina 4. carminatiua, cum semine perfoliatæ, lapidibus cancrorum, cum sale, quod iussimus post cibum, capere ordinarie velut tragema domesticum; Exterius applicando subligaculum & pro re nata emplastrum contra rupturam. Ileosam, interius per carminatiua & purgantia, præmissis quandoque opiatis, urgente vomitu, exterius per fotus emollientes, quod exemplum vsus carminatiuorum est nobilissimum.

Denique & in palpitatione cordis promptissimum ferunt auxilium. Plerosque tales ægros hypochondriacos notavi & ventriculi debilioris, vnde etiam ab hoc ipso paroxysmus vtplurimum capit exordium. Hinc non tam cordialibus, quam minneram halituosam & tremefacientem dissipantibus & precipitantibus illam debellare licet; vnde cum vtrique intentioni inseruiat aqua cinamomi, est etiam, non minus ac elixir proprietatis *Helmontianum album*, in Palpitatione cordis probatissima, tum per se, tum cum speciebus cordialibus temperatis assumpta.

Notandum vero hinc 1. *Carminatiua displosiua præsentente calore præternaturali minus commoda.* Vt in omnibus specificis distinguen-

stinguenda sunt circumstantiæ, ita vt illa saltim talia sint, quæ exquisite hisce debentur & sunt opposita; Sic in primis id quoque valet de carminatiuis. Displodia igitur conueniunt, vbi displodi materia flatulenta potest, non item, vbi calor non est sui iuris, sed halituositatem efficit gradu aucto, tunc enim temperantia potius ex usu sunt. Sic &

2. In discutiendis flatibus magis causa quam effectus respiciendus; siue humor sit pituitosus, calidis optime excutiendus & carminandus; siue acidus, inuertendus, siue biliosus, temperandus. Valet id maxime in flatibus productis, quando non tam ad se ipsos irruunt & excitant dira symptomata, quam laneo pede molestum nihilominus post se trahunt effectum & dolorosum. In singulis archei & materiæ exhalantis est habenda ratio, adeoque & crassiorum & tenuiorum flatuum.

3. Flatibus dolorosi carminatiuis, anodynis & educentibus obtemperant. Methodus hæc est purandi colicam: (1.) dando discutiens, essentiam carminatiuam, theriacam, vel similia, (2.) laxando aluum, seu clystere, seu puluere purgante, nisi quid obstet. (3.) demulcendo tenfas abdominis partes, oleis, linimentis, sacculis paregoricis & similibus.

4. Pauciores flatibus displodi, copiosiores educi amant. Omne medicamentum subigere debet morbificam causam, h. l. mineram flatuum carminatiua; id si non fieri queat, si displodi nequeant educendo, displodendo magis tenuati magis tendunt intestina.

5. Flatibus grauioribus discutiendis, precipitantibus & aperientibus auscultant. Methodus hæc est affectus hypochondriaci flatulenti & confimilium curandi, vt martialibus præsertim humectantibus aperiantur viæ, chylusque dulcedine recuperata prompte euoluatur. Hæc qui nouerit, feliciter prouehetur. Neque enim tantum flatibus colicam absolute & solam faciunt; verum & chronicos, hypochondriacum, & alios affectus. 1) Faciunt huc sicciora paulo intestina tum actu, quatenus obstructions fouent, vnde videas aliquando in hypochondriacis stercora instar caprarum globulata; Eo vero casu frustra fuerit, carminatiuis

natiuis anxietatem & dolores adaugere potius, quam tollere; Tum potentia, ob acorem stypticum. Observationes ergo & experientia practica testantur, semper ad vias similes respiciendam; & in colica ad carminatiua utique confugiendum, modo cetera dicta sint paria.

6. *Flatua & carfi morborum non eque etiam manifesta attendendi.* Maxima est vis elastica humidi, varie promota a calido. Calidum perpetuo agit in humidum, perpetuo rarefacit. Cum itaque saepe ab elatere hoc extrauagante *σάρα* contingat & impedimentum circuli humorum, cum debeat esse *ἔγγεια πύα ἔμπερνοια πύα*, *confluxio una, conspiratio una*, iuxta Hippocratem l. de alim. c. 4. t. 24. non inaequalis; Hinc praeter dicta, etiam dolores flatu- lenti in extimis partibus saepe sunt. Hinc quod interius sunt carminatiua, id exterius sunt discutientia, rarefacientia, diaphoretica, laxantia, quae nempe humorem in vapores resoluunt, quae vapores & fuligines per poros cutis apertos & dilatatos exhalare faciunt.

7. *Carminatiua interius humida, exterius sicca forma afficiunt.* Interius quidem, quatenus humida citius penetrant & subtilitate sua dispersonem optime procurant, nominatim in essentia, simplici & composita. Ita enim *Vi*, generosum vehiculum aromatici oleosi carminatiui, optime se gerit; Hinc spiritus & essentiae carminatiuae optimae sunt omnium. Notabilis vero est cautela, non bene carminatiua in decocta recipi, quod tenuis volatilis vis ab igne facile propellatur & aufugiat. Id de aqueis valet, non tamen ex toto, sed de interius assumendis potissimum, cum maxime cauendum sit, ne loco virtutis desideratae humidus excrementitius iners hauriatur liquor, nec quarum in decocto, quod in auram exhalauit. Leuis tamen cum vino ebullitio non obstat, sed optima est. In clysteribus eadem ratio valet, cum lege artis parentur ex emollientibus & carminatiuis, (horum enim connubium in colica, calculo, ileo debet esse perpetuum,) cum prius radices, folia, herbarum, hinc semina recipiantur, cumque hinc coctio illa itidem sit leuior. Hinc tum aliis pluribus formulis, tum in clysteribus, conuenientissime

